

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

ในหลักการบริหารงานโดยทั่วไป ย่อมเป็นที่ยอมรับว่ามีแนวทางพิจารณาปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นอยู่เสมอ เช่นเดียวกับภารกิจในการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษา ย่อมต้องปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอนให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ทั้งนี้มิใช่จำกัดอยู่เพียงผู้ที่กำลังเรียนอยู่ในสถาบันการศึกษาเท่านั้น แม้ผู้ที่สำเร็จการศึกษาออกไปปฏิบัติงานแล้ว ยังสมควรได้รับการติดตามช่วยเหลือทางวิชาการตามศักยภาพของสถาบันการศึกษานั้น ๆ การติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษา นอกจากเป็นการร่วมมือช่วยเหลือทางวิชาการดังกล่าว ยังจะส่งผลถึงการปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาด้วย ดังที่ **Carter v. Good** ได้ให้ความหมายของการติดตามผลในทางวิชาการศึกษาไว้ดังนี้

1. เป็นกระบวนการให้ได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบันของนักศึกษาหรือนักศึกษาที่ออกจากสถานศึกษาไปแล้ว สำหรับฝ่ายแนะแนวหรือบริการบุคคลของสถาบันการศึกษา
2. เป็นแผนงานที่กำหนดขึ้น เพื่อติดตามให้ทราบถึงสภาพในการปฏิบัติงาน ความรู้ความสามารถของผู้สำเร็จการศึกษา จากหลักสูตรวิชาชีพใด ๆ เพื่อความสอดคล้องในการจัดหลักสูตรและสภาพการปฏิบัติงาน¹

ปราณี เถกิงพล ได้อธิบายความหมายวัตถุประสงค์และความสำคัญของการติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาอย่างชัดเจน กล่าวโดยสรุปคือ เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของความสำเร็จ ความล้มเหลว ทัศนคติ ข้อคิดเห็น ความต้องการ และปัญหา

¹Carter V. Good, Dictionary of Education, 3 rd ed, (New York: MC Grow - Hill Book Co., 1973), P. 246.

ของผู้สำเร็จการศึกษาจากสถานศึกษาไปแล้วไม่ว่าจะเป็นการศึกษาต่อ หรือการออกไปประกอบอาชีพก็ตาม ซึ่งความเป็นจริงแล้วการติดตามผล การประเมินผลงาน และการวิจัย จะมีความสัมพันธ์เกี่ยวของกันอยู่ โดยที่การติดตามผลและการประเมินผลงาน คือ การวิจัยโปรแกรมการจัดการศึกษาทั้งหมดของสถานศึกษา และการจัดบริการติดตามผลนั้น จะเกี่ยวข้องของกับบริการจัดวางตัวบุคคลอยู่ด้วย เช่นกันในรูปแบบของงาน

ผลที่ได้จากการติดตามผล จะเป็นเครื่องมือช่วยให้สถานศึกษาหรือฝ่ายแนะแนวมีความรู้ในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้ปฏิบัติงาน หัวหน้างาน ผู้ตรวจงานและนายจ้าง ซึ่งจะช่วยให้ทราบข้อดีข้อบกพร่องและความจำเป็นที่ต้องปรับปรุงเรื่องต่าง ๆ จากฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย¹

สถาบันการศึกษา นักวิชาการ ตลอดจนหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา จึงต่างให้ความสนใจในการดำเนินงานติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาเป็นอันมาก ในปี พ.ศ. 2523 คณะวิจัยในโครงการปรับปรุงหลักสูตรการฝึกหัดครู ได้ติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันการฝึกหัดครู ปีการศึกษา 2518 - 2521 ที่สอนในระดับประถมศึกษา โดยดุ่มตัวอย่างจากทั่วประเทศ พบว่าโดยส่วนรวม วิชาที่มีประโยชน์มากที่สุดต่อการเรียนการสอนและการดำเนินชีวิต ได้แก่ ภาษาไทย ศิลปการพูด พัฒนาการวัฒนธรรมไทย จิตวิทยาพัฒนาการ สุขวิทยาทางจิต จริยศึกษา และวิชาการศึกษาที่เกี่ยวข้องระเบียบวิธีสอนทั่วไป สื่อการสอน การวัดและประเมินผล ส่วนวิชาที่มีประโยชน์น้อย ได้แก่ ศึกษานาฏศิลป์เปรียบเทียบ คณิตศาสตร์ เคมี ชีววิทยา วิเคราะห์วรรณกรรม กฎหมายการศึกษา ภาษาอังกฤษและวิธีสอนภาษาอังกฤษ

¹ปราณี เถกิงพล, การแนะแนวและการบริหารให้คำปรึกษา (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2515), หน้า 317-319.

การวิจัยดังกล่าวนี้ยังพบว่า ครูค่อนข้างจะมีบทบาทในการสอน หรือการพูดในชั้นเรียนมากเกินไป เพราะสาเหตุอย่างหนึ่งคือสื่อการสอนยังไม่เหมาะสมต่อนักเรียน ต่อเวลา ต่อเนื้อเรื่อง ความเป็นรูปธรรม ตลอดจนการสร้างสื่อการสอนจากวัสดุในท้องถิ่น ยังมีอยู่ในระดับต่ำ ผู้สำเร็จการศึกษามีความเห็น ว่า ควรปรับปรุงหลักสูตรการฝึกหัดครูให้เหมาะสมที่จะใช้ในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น การฝึกสอนควรให้ได้รับความสามารถและทักษะในการสอนจริง ส่วนค่านิยมในการปฏิบัติงานของครู ยังพบว่าอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ¹

งานวิจัยของคณะวิจัยกรมการฝึกหัดครูดังกล่าวแล้ว มุ่งติดตามผลผู้ที่สอนในระดับประถมศึกษาโดยทั่วไป เพื่อทราบข้อมูลโดยส่วนรวม ในปี พ.ศ. 2515 วิไลวรรณ เจริญพงษ์ ได้ติดตามผลการปฏิบัติงานเฉพาะบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ ปีการศึกษา 2509 - 2511 พบว่าผู้บังคับบัญชาและบัณฑิต มีความพอใจการปฏิบัติงานของบัณฑิต ครุศาสตร์ โดยส่วนรวมและในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะบุคลิกภาพ ทักษะที่ดีต่ออาชีพครูในระดับค่อนข้างสูง บัณฑิตส่วนใหญ่สอนในระดับมัธยมศึกษา มีข้อที่ควรปรับปรุงคือความสามารถในการประพันธ์สื่อการสอน ความสามารถในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร นอกจากนี้บัณฑิตยังขาดโอกาส หรือขาดความสนใจ ติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการและวิชาชีพอย่างสม่ำเสมอ² ซึ่งคล้ายคลึงกับ อัจฉรา อาชาสันติสุข ได้ศึกษาทัศนคติของอาจารย์ใหญ่และนักเรียนต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิตครุศาสตร์ พบว่าทั้งนักเรียนและอาจารย์ใหญ่ มีความเห็นว่าโดยทั่วไปแล้ว บัณฑิต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ ฝ่ายวิจัยและประเมินผล, กรมการฝึกหัดครู, รวมบทคัดย่องานวิจัยระหว่าง พ.ศ. 2519-2523 (กรุงเทพมหานคร: กรมการฝึกหัดครู, 2524), หน้า 118 - 123.

² วิไลวรรณ เจริญพงษ์, "การติดตามผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตครุศาสตร์," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515).

ครุศาสตร์มีคุณภาพดี โดยเฉพาะด้านจริยธรรมยาว การแต่งกาย แต่วิธีสอนอยู่ในเกณฑ์พอใช้ได้ ผู้วิจัยเสนอแนะว่าคณะครุศาสตร์ควรปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อสร้างบัณฑิตครุศาสตร์ให้มีความคิดริเริ่ม มีความรู้และความสามารถในเนื้อหาวิชาที่สอน วิธีการสอนและความสามารถในเนื้อหาวิชาที่สอน เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น¹

การศึกษาค้นคว้าวิจัยทางครุศาสตร์ที่สำเร็จการศึกษาแล้วออกไปปฏิบัติกิจการสอนในสถานศึกษา โดยวิธีสอบถามความพึงพอใจ ความคิดเห็นของบัณฑิต และผู้บังคับบัญชาในสถานศึกษาที่บัณฑิตปฏิบัติงานอยู่ ในลักษณะคล้ายคลึงกับที่กล่าวแล้ว

ได้ศึกษาค้นคว้าวิจัยที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัย จอร์เจีย พบว่า โดยส่วนรวมบัณฑิตมีความพึงพอใจต่อสิ่งที่ได้รับจากการเรียนมาใช้ในการปฏิบัติงานการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสามารถใช้ภาษาได้ดี อาจารย์ใหญ่หรือผู้บังคับบัญชามีความเห็นว่าบัณฑิตปฏิบัติงานได้ผลดี มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครู มีความกระตือรือร้นและมนุษยสัมพันธ์ ยกเว้นด้านระเบียบวินัย เห็นว่าหย่อนไป ส่วนบัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษาไปปฏิบัติงานเพียงปีเดียวนี้เสนอแนะมหาวิทยาลัยให้เน้นการฝึกสอน ทั้งด้านเวลาและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จะแก้ไขปัญหาในหลาย ๆ สถานการณ์ ควรเน้นกระบวนการที่เกี่ยวกับการสอนและวิชาครูให้มากขึ้นและนอกจากนี้พบว่า บัณฑิตที่ไม่เคยเป็นครูมาก่อน มีแนวโน้มความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย น้อยกว่าบัณฑิตซึ่งเคยผ่านการเป็นครูมาก่อน²

¹ อัจฉรา อาษาสันติสุข, "ทัศนคติของอาจารย์ใหญ่และนักเรียนที่มีต่องานของครูวุฒิ ครุศาสตร์บัณฑิต," (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2509).

² Kenneth Claude Campbell, "An Evaluation of the Undergraduate Elementary and Early Childhood Teacher Education Program at the University of Georgia, Based on A Follow-up Study of Teaching Graduates," Dissertation Abstracts 31(11) (May, 1971): 5899 - A.

รายละเอียดต่าง ๆ ซึ่งได้รับจากผู้สำเร็จการศึกษา ล้วนเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการติดตามผลไม่เฉพาะแต่เพียงค่านโปรแกรมการเรียนการสอนเพียงอย่างเดียว ดังเช่น Kelvie Cureton Comer ได้ติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาครุศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยเทมเปิ้ล เพื่อศึกษาภูมิหลังด้านการศึกษา สถานภาพการปฏิบัติงานความคิดเห็นต่อการจัดบริการพิเศษของมหาวิทยาลัยแก่นิสิต และต้องการทราบเหตุผลที่เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยแห่งนี้ รายงานว่ามากกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ที่สำเร็จการศึกษา ใช้เวลาในการศึกษาหลักสูตรปริญญาเอก ตั้งแต่ 2 - 8 ปี ต้องเรียนเต็มเวลาในมหาวิทยาลัยอย่างน้อย 1 ปี และมีมากกว่าร้อยละห้าสิบที่ได้รับคุณหนุนทุนการศึกษาอย่างใดอย่างหนึ่งจากมหาวิทยาลัย หลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว เข้าทำงานเต็มเวลายากขึ้นและได้รับเงินเดือนเพิ่มขึ้น แต่อัตราการเพิ่มเงินเดือนจะไม่มากเหมือนผู้สำเร็จการศึกษารุ่นก่อน ๆ (ก่อนปี ค.ศ. 1971) เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วส่วนใหญ่จะ เปลี่ยนงานจากการสอนไปสู่งานบริหารการศึกษาของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน¹

นอกจากการติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาทางครุศาสตร์โดยทั่วไปดังกล่าวแล้ว ยังมีผู้วิจัยติดตามผลเฉพาะสาขาวิชา ดังเช่น Nancy Rosberry Billingslay ได้ติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาแนะแนวการศึกษาในค่านลักษณะงานที่ปฏิบัติ และความคิดเห็นต่อการจัดหลักสูตรการศึกษาในระดับปริญญาครุศาสตรบัณฑิต เพื่อเสนอมหาวิทยาลัยโอไฮโอเสตท ผู้วิจัยเสนอแนะว่า ควรจัดหลักสูตรการแนะแนวทางการศึกษาให้แพร่หลายยิ่งขึ้น เพื่อเตรียมผู้นำทางการแนะแนวและการบริการให้คำปรึกษา ควรเน้นหลักสูตร

¹Kelvie Cureton Comer, "A Follow-up Study of Doctoral Graduation from the College of Education, Temple University, 1971 through 1975," Dissertation Abstracts 39 (4) (October, 1978): 2090 - A.

ในด้านการจัดการ การบริหารคดีในสาขาวิชานี้ ผู้สำเร็จการศึกษาควรได้ผ่านงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในสาขาวิชานี้ด้วย และนอกจากนี้ ผู้จะเข้าศึกษาในระดับคุณวุฒิบัณฑิต ควรผ่านการคัดเลือกจากมหาวิทยาลัยด้วยเกณฑ์ที่เหมาะสมยิ่งขึ้น มหาวิทยาลัยควรมีบริการจัดวางตัวบุคคล (Placement Service) แก่ผู้สำเร็จการศึกษาด้วย¹

จูไรรัตน์ หมั่นพงษ์สถาพร ได้ติดตามผลการนิเทศการศึกษารายวิชาภาษาไทย ในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่าผู้สอนวิชาภาษาไทยยังมีความต้องการได้รับการช่วยเหลือทางวิชาการ ตั้งแต่ระดับปานกลางถึงค่อนข้างมาก ในด้านการจัดทำเอกสารประกอบการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร สื่อการสอน เทคนิคการสร้างข้อสอบแบบต่าง ๆ ตลอดจนต้องการทราบความเคลื่อนไหวทางวิชาการในวิชาชีพครู ปัญหาอื่น ๆ ได้รับการนิเทศการสอนในระดับต่ำ ทั้งจำนวนผู้นิเทศ ระยะเวลาและจำนวนครั้งที่มาทำการนิเทศ²

ส่วนปัญหาการปฏิบัติงานของบัณฑิตครูศาสตราจารย์สาขาพยาบาลศึกษา จากการติดตามผลของวารณวิไล ชุ่มภิรมย์ พบว่ามีปัญหาขาดแคลนตำราค้นคว้าในสายวิชาต่าง ๆ ที่บัณฑิตรับผิดชอบในการสอนปัญหารองลงมา คือ ความรู้ภาคทฤษฎีโดยเฉพาะในสายวิชาการพยาบาลยังไม่เพียงพอ อาจทำให้ความสามารถในการสอนลดน้อยลงไป อีกทั้งเวลาในการเตรียมการสอนยังไม่เพียงพอ อุปกรณ์การเรียนการสอนมีน้อยในด้านข้อเสนอแนะต่อ

¹ Nancy Roseberry Billingslay, "A follow-up Study of Guidance and Counselor Education Doctoral Graduates, The Ohio State University, 1956 - 1977" Dissertation Abstracts 38 (11) (May, 1978): 6526 - A.

² จูไรรัตน์ หมั่นพงษ์สถาพร, "การติดตามผลการนิเทศการศึกษา สายวิชาภาษาไทย ในโรงเรียนมัธยมศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตแผนกศึกษามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516), หน้า ๖.

คณะครุศาสตร์ บัณฑิตเห็นว่าควร เปิดสอนวิชาพยาบาลศึกษาในระดับปริญญาโทด้วย¹

กัณฑ์ พูลศิลา ได้ติดตามผลผู้สำเร็จปริญญาการศึกษาบัณฑิต วิชาเอกชีววิทยา จากวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร ปีการศึกษา 2508 - 2512 ได้เสนอผลการวิจัยสรุปว่า การจัดรายวิชาต่าง ๆ เหมาะสมแล้ว แต่ต้องการให้เพิ่มเนื้อหาให้ลึกซึ้ง และกว้างขวางยิ่งขึ้น เพราะนอกจากการนำไปใช้ในการปฏิบัติงานแล้ว ยังเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อในระดับปริญญาโท ส่วนคณาจารย์ผู้สอนบัณฑิตเห็นว่า ควรมีคนสมบัติพิเศษในด้านการสอนระดับประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษามาแล้วเป็นเวลาอย่างน้อย 3 ปี² ซึ่งคล้ายคลึงกับความเห็นของบัณฑิตสาขาวิชาบริหารการศึกษา ซึ่งเห็นว่าผู้สอนควรมีประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษามากกว่า มีวุฒิสูง และประสบความสำเร็จในงานบริหารมาแล้วเป็นอย่างดี³

เกี่ยวกับความต้องการของนิสิตต่ออาจารย์ผู้สอนนี้ อุทุมพร ทองอุไทย ได้วิจัยเรื่องลักษณะของอาจารย์มหาวิทยาลัยในอุดมคติ พบว่าความคิดเห็นของอาจารย์และนิสิตเกี่ยวกับลักษณะของอาจารย์ในอุดมคติที่ร่วมกันส่วนมากคือมีการเตรียมการสอนที่ดี ซึ่ง

¹วรรณวิไล ชุ่มภิรมย์, "การติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตร์บัณฑิต สาขาพยาบาลศึกษา" (วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์บัณฑิต แผนกวิชาพยาบาล-ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513), หน้า 55.

²กัณฑ์ พูลศิลา, "การศึกษาเพื่อติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาปริญญาการศึกษาบัณฑิต วิชาเอกชีววิทยา จากวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร ปีการศึกษา 2508 - 2512" (วิทยานิพนธ์ มหามบัณฑิต แผนกวิชาชีววิทยา วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2515), หน้า 136 - 145.

³เสริมจิตต์ ชูทีนิจ, "การสำรวจการทำงานของบัณฑิตสาขาวิชาบริหารการศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514), หน้า 134 - 135.

ได้แก่ความพร้อมของอาจารย์ในเนื้อหาที่จะสอนและวิธีเสนอเนื้อหาเหล่านี้ ผู้วิจัยให้ความเห็นว่าน่าจะมีลักษณะบางอย่างของการเรียนการสอนในประเทศไทย ว่ายังคงต้องการให้คณาจารย์ เป็นผู้ดำเนินการเรียนการสอนอยู่บ้าง และการเรียนการสอนจะดำเนินไปด้วยดี ถ้าอาจารย์ได้เตรียมตัวเพื่อการสอนนั้น ๆ มาอย่างดี .

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังชี้ว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะอาจารย์ในอุดมคติของนิสิตปริญญาตรีไม่สอดคล้องกับนิสิตปริญญาโท น่าจะเป็นเครื่องชี้แนะว่าการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรีและปริญญาโทน่าจะแตกต่างกัน ผลการวิจัยยังพบว่า กลุ่มนิสิตปริญญาโท สาขาวิชาประถมศึกษา มัธยมศึกษา และ อุดมศึกษา มีความเห็นสอดคล้องกันภายในกลุ่ม ซึ่งเป็นสาขาวิชาเชิงระดับชั้นที่เกี่ยวข้อง ส่วนกลุ่มที่เป็นวิชาชีพได้แก่บริหาร การศึกษา ศึกษาศาสตร์ จิตวิทยา พลศึกษา และ เทคโนโลยีทางการศึกษา พบว่ามีความเห็นสอดคล้องกัน ซึ่งน่าจะเนื่องมาจากการเน้นคุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นบัณฑิตในสาขาเหล่านั้น มีส่วนร่วมอยู่บ้าง ข้อที่น่าสังเกตคือ สาขาวิชาพยาบาลศึกษามีความเห็นไม่สอดคล้องกับสาขาวิชาอื่นเลย อาจจะเป็นเนื่องมาจากเนื้อหาวิชาที่แตกต่างกันก็เป็นได้¹

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งกล่าวมาแล้ว ส่วนใหญ่มีลักษณะคล้ายคลึงกันในด้านวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อประโยชน์ในด้านการบริการช่วยเหลือผู้สำเร็จการศึกษาทางวิชาการและปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาของสถาบัน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ความจำกัดของการวิจัยในลักษณะนี้ส่วนใหญ่มีความจำเป็นต้องใช้แบบสอบถามส่งไปยังกลุ่มตัวอย่างประชากร ซึ่งถึงแม้ว่าจะมีความคลาดเคลื่อนอยู่บ้างก็ยังคงมีความจำเป็นในการวิจัย เช่นเดียวกับการวิจัยติดตามผลการศึกษามหาบัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาประถมศึกษาเรื่องนี้ ได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย เพราะผู้สำเร็จการศึกษาได้กระจายไปปฏิบัติงานในสังกัดต่าง ๆ เกือบทั่วประเทศ

007520

¹ อุทุมพร ทองอุไทย, "ลักษณะอาจารย์มหาวิทยาลัยในอุดมคติ," วารสารวิจัยทางการศึกษา 13 (ธันวาคม 2523): 82 - 85.